

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קיא

ערב שבת קודש
פרשת חיי־שרה
כ"ד במרחשוון התשע"ו
שנת ה'קהל

יוצא־לאור על־ידי
מכון ליובאוויטש שעל־יד
צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

כ"ק אדמו"ר האמצעי, שהיא באופן ד"רחובות הנהר" כולל ובמיוחד – בספרים החדשים שנדפסו לאחרונה, ומצווה גוררת מצווה – מתורתם של כל הנשיאים, ועד לתורתו של נשיא דורנו¹⁴.
ונוסף על הלימוד עצמו – ישתדלו כל אחד ואחת בהפצת המעיינות חוצה, לפעול על עוד יהודים שיעשו כן.

14) וכבר יצא לאור ילקוט מותאם להצעה זו: "ילקוט רבותינו נשיאינו, מחולק לימי חודש כסלו", צפת ה'תש"ס.

ב) בכל יום בחודש כסלו ילמדו כל אחד מהאנשים הנשים והטף (ומה טוב – ברבים, בעת ההתוועדויות הנ"ל וכיוצא בהן) עניין (נוסף) בתורת החסידות, מתורתם של כל אחד מרבותינו נשיאינו [הן של כל אחד מהם בנפרד, והן כפי שהם קשורים יחד ומהווים המשך זה לזה],
ומה טוב – מתורתם של שלושת אבות החסידות: הבעש"ט, המגיד ואדמו"ר הזקן, ומה טוב – שבכל יום יסיפו בלימוד, הן בכמות והן באיכות, החל מהעניין שהזמן גרמא – תורתו של

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ד במרחשון ה'תשע"ו - א' בכסלו ה'תשע"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	כ"ד במרחשון	הלכות עדות פרק יז-יט.	הל' נדרים פרק ג.	מל"ת רפה.
ב'	כ"ה במרחשון	פרק כ-כב.	פרק ד.	מ"ע קפ.
ג'	כ"ו במרחשון	הלכות ממרים.. בפרקים אלו.	פרק ה.	מ"ע קעד. מל"ת שיב. שיג. שיד.
ד'	כ"ז במרחשון	פרק ד-ו.	פרק ו.	מל"ת שיח. שיט. מ"ע רי. ריא.
ה'	כ"ח במרחשון	פרק ז. הל' אבל.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ז.	מל"ת קצה. מ"ע לז.
ו'	כ"ט במרחשון	פרק ג-ה.	פרק ח.	מל"ת קסח.
ז'	ל' במרחשון	פרק ו-ח.	פרק ט.	מל"ת קסז.
ח'	א' בכסלו	פרק ט-יא.	פרק י.	מל"ת קסו.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ותפילין	זריחה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
א', כ"ד במרחשון	4.00	4.47	5.09	6.08	8.41	11.24	11.54	4.47.2	5.12
ב', כ"ה במרחשון	4.01	4.48	5.10	6.09	8.41	11.24	11.54	4.46.4	5.12
ג', כ"ו במרחשון	4.02	4.49	5.11	6.10	8.42	11.24	11.54	4.45.7	5.11
ד', כ"ז במרחשון	4.03	4.50	5.11	6.11	8.42	11.24	11.54	4.44.9	5.10
ה', כ"ח במרחשון	4.03	4.50	5.12	6.12	8.43	11.25	11.55	4.44.2	5.10
ו', כ"ט במרחשון	4.04	4.51	5.13	6.13	8.43	11.25	11.55	4.43.6	5.09
ז', ל' במרחשון	4.05	4.52	5.14	6.14	8.44	11.25	11.55	4.42.9	5.08
ח', א' בכסלו	4.05	4.53	5.14	6.15	8.44	11.25	11.55	4.42.3	5.08

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש
חיי-שרה	4:10	5:23	4:25	5:25	4:15	5:23	4:29	5:26
תולדות	4:06	5:19	4:20	5:20	4:10	5:19	4:24	5:22

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב
 עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט
 מו"ל: המרכז לעזרי שלוחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000
 טל' 0722770100, פקס: 03-9606169, ISSN 0793-7474
 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

יותר מאמירתו בציבור⁶.

בסיום ההלל אומרים: "ההלוך ה' אלוקינו כל מעשיך" בהשמטת תיבת 'על'.

מיד לאחר מכן, אומרים: "ואברהם זקן... זבדיה ... - כל זאת יחד אומרים שלוש פעמים⁸. גם הש"ץ אומר זאת לפני קדיש התקבל.

יום שישי,

א' בכסלו - ב' דראש חודש

היום הבהיר "ראש-חודש כסלו". עורכים

6 בשנים הראשונות סיפר הרה"ח ר"ל של גרונר בשם הרבי בשם אדמו"ר מהור"צ בשם אדמו"ר מהורש"ב, שאין לומר הלל שלא כסדר התפילה, כי אחר-כך, כשיתפלל שמו"ע ללא הלל, יהא זה כמו "אן אַלטע געבאַקענע בולקע" [=חלה ישנה שנאפתה מומן]. וראה כף-החיים ס' תכב ס"ק לח בשם שלמי ציבור: "ואין דעת האר"י וזה"ה נוחה... לומר דברים שלא כסדרך".

זאת למרות שעל-פי הגלגל פסק אדה"י ס' תפח ס"ג לומר הלל עם הציבור גם אם הוא קודם התפילה, כשם שפסק בס' נב ס"א לדלג בפסוקי-דזמרה כדי להתפלל בציבור, ולמעשה נמנעים מזה לגמרי כמבואר באג"ק חט"ו עמ' קע וח"ח עמ' פא. ועיי"ש ח"י"ז עמ' סז, שאף שרבותינו נשיאנו היו מאריכים הרבה בתפילת שבת, הנה ביום-טוב היו מסתדרים באופן שגמרו תפילת השחר עם הציבור ואמרו הלל עמהם, ע"כ.

ולכאורה כך נהגו גם בראש-חודש (ראה סה"ש תש"ו עמ' 11. 'רשימות היומן' עמ' רי). וע"ע בס' דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד עמ' נה.

7 א) בס' שער הכולל ס"פ לו ביאר דברי אדה"י ("ויאמר...") שצריך לבטא שם זה בפה, אף שע"פ האר"י לומר מלהזכיר שמות-מלאכים (שער המצוות פרשת שמות. ס' שמירת הגוף והנפש ס"ז ע"ג, וש"נ).

וגם בתפילה, כמו ביה"ר שלאחר התקיעות - מטה אפרים ס' תק"צ ס"ו, קיצור שו"ע ס' קכט סעיף טו), כי שם "זבדיה" הוא גם שם-אדם בתנ"ך (עזרא ח, ח ועוד).

8 פשטות לשון המקובלים היא שזהו שם של הקב"ה (ואכן בספרו של הרב ראובן מרגליות 'מלאכי עליון' המביא את כל המלאכים לפי סדרי א"ב, טובים ורעים בנפרד, לא נזכר שם זה כלל). מאידך בס' אמרי פינחס השלם (ליקוט דברי הרה"ק ר' פנחס מקוריץ נ"ט) אות תנא, כתב שהוא שם מלאך.

9 ע"פ הכוונות שבס' משנת חסידים וכו' משמע שאות ב' של 'זבדיה' צ"ל מנוקדת בקמץ (שלא כפי שמופיע בתנ"ך בשם הנ"ל), ומה שלא ניקד זאת אדה"י - י"ל שהוא כדי שיהא שווה לכל נפש, בכל ניקוד, ויודעיה"ן ניקדו זאת כפי ידיעתם (כל אלו - ע"פ 'סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות' עמ' תפא, ובקונטרס 'לוח השמטות ותיקונים' שלו לעמ' זה). וא"כ עדיף לחזור ולהדפיסו כפי שהיה, ללא ניקוד.

8 היום-יום, א' דר"ח חשוון. ספר-המנהגים עמ' 36.

התוועדות חסידית, לרגל היום בו נרפא כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ממחלתו בשנת תשל"ח ויצא לביתו⁹.

חודש כסלו: חודש כסלו הרי בכלל מוצלח יותר מאשר החודש שלפניו ושל אחריו¹⁰.

מצד ריבוי הימים טובים שבו נעשה כל החודש כמו יום-טוב, ועד שפועל גם בחודש מרחשון שלפניו (שאינו בו אפילו יום-טוב אחד) שנחשב כמו ערב-יום טוב¹¹.

"נחיצות גדולה לנצל את חודש כסלו להפצת שיטת חסידות חב"ד. ובפרט החל מהימים י' בכסלו, י"ט בכסלו ואילך, וסידור הדברים בפרסום המתאים. ולא רק בהנוער החרדי בלבד, אלא גם זה שלעת-עתה עדיין אינו חרדי, הנמצא לעת-עתה 'חוצה'¹²".

שתי הצעות שהציע כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לחודש זה¹³:

א) בהתאם לזה שחודש כסלו הוא "חודש חסיד"י, לבטא זאת בכך שבמשך החודש יערכו התוועדות חסידיות בכל מקום ומקום, הן לאנשים והן לנשים (כמוכן, בנפרד), וכדאי גם לצרף את הטרף. בהתוועדויות אלה ידברו דברי תורה ויעודדו להוסיף בלימוד התורה, נגלה וחסידות, ובהפצת היהדות והמעיינות חוצה. ובמיוחד - בימים טובים החסידיים דחודש זה, החל מ' כסלו ואילך בכל יום, בכל מקום וחוג לפי ענייניו, עד להתוועדות הכי גדולה ביום י"ט כסלו, ראש-השנה לחסידות, וכפעולה נמשכת - גם בימים שלאחרי זה, ובפרט בימי חנוכה, סיום החודש.

9 לאחר האירוע שהיה בשמיני-עצרת באותה שנה. פרשת הדברים בארכה בקונטרס 'ראש חודש כסלו' (הוצאת 'ופרצת', כפר-חב"ד תנש"א).

10 סעודת ההודיה התקיימה רק ב'זאת חנוכה'. כן חובר לכבוד העניין 'מארש' מיוחד (ע"י הרה"ח ר' פייטל שי' (ברצ"ל) הלוי ליון, כנראה, הושר לראשונה בר"ח כסלו תש"מ) המארש מופיע בקלטת-שמע של 'ילדי ליובאוויטש - לונדון' בשם "מי ארמיה", צד א.

11 מענה לעניין קביעת זמן לטיפול רפואי - לקוטי-שיחות כרך כס"ע 569.

12 סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 78 ובהערה 1.

13 אגרות-קודש ח"ה עמ' כט-ל.

14 ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 85 ועמ' 97.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש, פרשת חיי שרה
כ"ה במרחשוון, מברכים החודש כסלו

יום חמישי
ל' במרחשוון – א' דראש חודש

[פירוט מנהגי שבת מברכים נדפס לאחרונה ב'התקשרות' לשבת בראשית].
אמירת תהילים בהשכמה. אחר־כך ילמדו כשעה מאמר חסידות, ואחר־כך התפילה. ברכת החודש: המולד – ביום רביעי בערב, אור ליום חמישי, בשעה 18:35 ו-11 חלקים. מברכים "ראש־חודש כסלו – ביום החמישי וביום השישי".
אין אומרים 'אב הרחמים'.
יום התועדות.

"בשבת זו צריכים להתחיל כבר בהכנות הדרושות לקראת "מבצע חנוכה", כדי שיוכלו לארגן מבעוד מועד ש"מבצע חנוכה" יהיה באופן של "שטורעם", ובאופן ד"לכתחלה אריבער". ומכיוון שכל ענייני החודש כלולים ב"ראש חודש", ובפרט כאשר מדובר אודות חנוכה שהוא בסוף חודש כסלו – נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן" – אזי צריכים להתחיל בכל עניינים אלו מראש חודש כסלו, ולכן צריכים לעורר אודות עניין זה בשבת מברכים חודש כסלו!

יום רביעי

כ"ט במרחשוון – ערב ראש חודש

היום יש להוסיף בנתינת צדקה יותר מהרגיל.¹
בתפילת מנחה אין אומרים תחנון.

[כמה ממנהגי ראש־חודש נדפסו לאחרונה ב'התקשרות', לשבת בראשית. כאן נזכרו עוד כמה מנהגים].
מנהג עתיק ללמוד בכל ראש־חודש פסוק אחד עם פירוש רש"י, ואפשר להוסיף עם עוד פירושים, מפרק התהילים המתאים למספר שנות חייו... (התקשרות שם).
מנהג הנשים שלא לעשות מלאכות מסוימות בראש־חודש³.

תספורת: נוהגים שלא להסתפר (ושלא ליטול הציפורניים) בראש־חודש⁴. גם תספורת־מצווה לילד בהגיעו לגיל שלוש, תידחה למחרת⁵.
שחרית: יעלה ויבוא. חצי הלל.
אומרים את ההלל כסדר התפילה, והמאחרים לתפילה בציבור לא יאמרוהו לפני התפילה או בתוך פסוקי־דזמרה, כי אמירתו על הסדר חשובה

3) שו"ע ורמ"א ס' תיז ס"א, שהפרטים תלויים במנהג המקום. יש מקומות שאסרו תפירה [ב'תורת מנחם – התועדות' תשד"מ ח"ב עמ' 948 מודגשת מלאכה זו, וצוין לתשב"ץ ח"ג ס' רמד], סריגה, כיבוס (ידני), וגיהוץ שלא לצורך היום (ראה שם: שערי תשובה ס"ק ג. כף־החיים ס"ק ללב. אשל־אברהם להרה"צ מבוטשאטש).

ובערך־השולחן שם ס"י כתב ש"אצלנו" נשים העוסקות באומנות – עושות מלאכה, שלא קיבלו עליהן להפסיד פרנסתן (ואצל ביחס למלאכות הקשורות בחינוך, ראה ס' חול'המועד כהלכתו, פרק ה, סעיף עה).

4) "מפני חשש סכנה, כי כן הזהיר רבי יהודה החסיד" [בצוואתו אות מח], שו"ע אדה"ז ס' רס ס"א. ומה שלא הביאו המ"א ואדה"ז שם את נטילת הציפורניים, ביאר במילואים (א) לסי' זה בסו"ס 'קיצור הלכות משר' ע אדה"ז, מפני שבעש"ק יש להקל בפרט זה.

5) ראה 'שערי הלכה ומנהגי' א"ח ח"ב עמ' שב שדן בזה, ומסיים: "ולדעתי יש לעשותה (תיכף) לאחר ראש־חודש". וכן במענה שלאח"ז. סיבת הוריות בזה, ראה שם עמ' שא.

הגאולה לא תתעכב אף לא רגע אחד

שני הסברים מדוע נזקק אליעזר עבד אברהם לקפיצת הדרך • ההסבר השני הוא החסידי, שבו ניתן לראות את 'נשמת' התורה – מעלת לימוד פנימיות התורה • אולם ההוראה היא לכול, גם למי שעדיין אינם לומדים פנימיות התורה: אין להתיימש מעיכוב הגאולה, מכיוון שהקב"ה לא ישאיר יהודים בגלות אף לא רגע אחד מיותר! • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. הפעם הראשונה שהתורה מספרת בפירוש אודות שידוך וחתונה, היא, בפרשת השבוע – בנוגע לחתונת יצחק.
[בנוגע לאדם וחווה מצינו במדרש² שחתונתם מרומזת בתורה, אבל, רק ברמז, ובתיבות ספורות בלבד].
ומהפרטים שמספרת התורה בזה – שכאשר אליעזר סיפר פרטי הדברים אודות השליחות ששלחו אברהם ובואו לארם נהרים, אמר³: "ואבוא היום", ומפרש רש"י⁴ "היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ".
ובביאור טעם הצורך בקפיצת הדרך, וסיפורו של אליעזר על זה – ישנם שתי הסברות (כדלקמן).
ובהקדם – שההסברה השנייה (דלקמן) היא ברוח תורת החסידות ("א חסידישע"), ובזה רואים את ההפשטה והנשמתיות ("די נשמה'דיקייט") שבהסברה חסידית.

ב. הסברה הא'⁵:
כאשר אברהם שלח את אליעזר לארם נהרים, מסר לו שטר מתנה שכתב ליצחק על כל אשר לו (ושטר זה הראה להם אליעזר) לצורך השידוך⁶.
השאלה היא אבל בנוגע לזמן (תאריך) השטר – האם לכתוב את התאריך שבו יוצא אליעזר לדרכו, או לכתוב את התאריך שבו אמור אליעזר להגיע לארם נהרים, י"ז ימים אחרי זה (שזהו משך זמן הנסיעה)?
לכתוב התאריך המוקדם, היום שבו יצא אליעזר – למה לו להקדים להוציא מרשותו את כל נכסיו לפני שיש צורך בדבר, במשך י"ז ימי הנסיעה?! ובפרט על־פי פסק המשנה⁸ ש"אדם חייב להיות חס על נכסיו", ואם כן, בשלמא מאותו יום שאליעזר מגיע לארם נהרים, מוכרח הוא ליתן כל נכסיו ליצחק לצורך השידוך, אבל לא י"ז יום קודם לכן;

5) ראה תורה תמימה עה"פ.
6) ב"ר שם (ופליג בזה על פדר"א פט"ז) – הובא בפרש"י פרשתנו כד, י"ד. שם, לו.
7) פדר"א שם.
8) ערכין פ"ח מ"ד.

1) מכאן ועד סיום השיחה – תרגום משיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר ונדפסה בלקו"ש ח"א ע' 34 ואילך.
2) ראה ב"ר רפ"ח. ועוד.
3) כד, מב.
4) מסנהדרין צה, א. ב"ר פנ"ט, יא.

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים

(כז,סג)

יצחק תיקן תפילת מנחה, שנאמר ויצא יצחק לשוח וגו'. ואין שיחה אלא תפילה (ברכות כו,ב)

בספר קדושת־לוי מבואר, שבתפילת מנחה נזכרו גמלים, משום שאז הקב"ה גומל חסד עם ישראל. והיינו כמאמר רז"ל שאליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה. ויש לשאול, הרי בזוהר נאמר שזמן מנחה הוא עת דין.

והעניין, דהנה המתפלל מנחה מנצח בבית־דין של מעלה בעת שליטת הגבורה, ולכן יכול לפעול גדולות, כי גם המנגד עונה אמן. ואילו בעת תפילת שחרית שולטת מידת החסד, ולכן כשינטו צללי ערב ותבוא מידת הדין בתוקפה, עלול להתעורר קטרוג חדש.

(אגרות קודש כרך ד, עמ' קפג)

ויביאה יצחק האוהלה שרה אמו (כז,סז)

האהלה שרה אמו: ...שכל זמן ששרה קיימת – היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האוהל; ומשמחה – פסקו; וכשבאת רבקה חזרו (רש"י)

יצחק לקח את רבקה לאשה לאחר שראה אצלה את הנס של "נר דלוק מערב שבת לערב שבת". מכאן שרבקה נהגה להדליק נרות שבת עוד קודם נישואיה. רבקה היתה אז בת שלוש שנים (פירוש רש"י בראשית כה,כ), ואף־על־פי־כן קיימה את מצוות הדלקת הנר!

יתרה מזאת: לאחר פטירת שרה אמנו ודאי היה אברהם אבינו מדליק נרות בערב שבת (שהרי קיים אברהם את כל התורה כולה), ובכל זאת, כשרבקה הגיעה לביתו של אברהם – גם היא הדליקה נרות. מכאן חיזוק גדול לעניין הדלקת נרות שבת־קודש על־ידי בנות ישראל כבר מגיל שלוש.

* * *

ו"מעשה אמהות – סימן לבנות". לאור הנ"ל יובן מה שרש"י מונה ומפרט כאן את שלושת הניסים בסדר זה דווקא:

כאשר ילדה מגיעה לגיל חינוך, היא מתחילה להדליק נרות שבת קודש. מאוחר יותר, כשהיא מתבגרת עוד קצת, היא מצטרפת לעבודות הבית, ובין השאר עוסקת בעיסה ומקיימת מצוות חלה. בשלב מתקדם עוד יותר, לאחר נישואיה, היא מקיימת את מצוות טהרת המשפחה, שנרמזה ב'ענן' (שהרי טהרה מביאה לידי 'ענן' השכינה).

(לקוטי שיחות כרך טו, עמ' 168)

ולכתוב את התאריך שבו אמור להגיע אליעזר לארם נהרים – הרי זה שטר מאוחר, אשר, עם היותו כשר, הרי אין לעשות זאת לכתחילה, כיון שאינו "גלאטיק" כל כך, דמחזי כשיקרא?⁹

ולכן: כדי שאברהם יוכל לכתוב את התאריך של היום שבו נכתב השטר, היום שבו יצא אליעזר, וביחד עם זה, לא יוציא מרשותו את כל נכסיו

סוף סוף ילמדו כל בני־ישראל פנימיות התורה, כרצונו של רבינו הזקן – שבדאי יתקיים – שתורת החסידות תהיה נחלת כלל ישראל

כשנתאפשר להוציאה מבין החוחים (כשנעשית בת שלוש שנים ויום אחד), יש להוציאה משם מיד, ולא להשאירה בין החוחים זמן מיותר. ומשום זה הוצרכה להיות קפיצת הדרך – "היום יצאתי והיום באתי".

וכיון שבבואו לארם נהרים לקחת את רבקה הבין אליעזר שבדאי יטענו לכן ובתואל שרבקה תישאר עימם עוד משך זמן (ואכן "ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור"¹³) – הקדים ואמר: "היום" – דעו לכם שהמדובר הוא בעניין שתלוי ברגעים ("עס האַנדלט זיך אין מינוטן"), וחבל על כל רגע, והראיה – ש"היום יצאתי והיום באתי".

ד. סיפור הנ"ל בתורה – ככל עניני התורה – מהוה הוראה גלויה אלינו, כדלקמן.

ובהקדמה¹⁴ – שנוסף על הביאורים בפנימיות התורה שיש בכל עניין, יש בו גם הוראה גלויה, וראיה לדבר, שישנם כאלה שלעת־עתה אינם לומדים פנימיות התורה, ואף־על־פי־כן לומדים חומש, כך שההוראה מהסיפורים שבחומש צריכה להיות הוראה גלויה ומוכנת גם להם.

– סוף סוף ילמדו כל בני־ישראל פנימיות

קודם שיש צורך בכך – היה צורך בקפיצת הדרך ("היום יצאתי והיום באתי").

ובבוא אליעזר לארם נהרים, שאז הוצרך להראות את השטר מתנה לבתואל ולבן – הנה כדי שלא ישאלוהו על זמן השטר, הייתכן שזמן השטר הוא מהיום, הרי זה שטר מאוחר, שאצל אברהם הרי הוא "מחזי כשיקרא" – הקדים ואמר: אל תשאלו קושיות – "היום יצאתי והיום באתי".

ג. והסברה הב':

אודות רבקה בהיותה בבית בתואל ולבן – איתא במדרש¹⁰ "למה היא דומה כשושנה בין החוחים", אשר, דווקא "בין החוחים" גדלה השושנה, והם (החוחים) שייכים לגידולה וצמיחתה של השושנה!¹¹ וכדי להוציא את השושנה מבין החוחים – למרות התנגדותם של החוחים שאין מניחים להוציאה מביניהם, כיון שבזכותה יונקים גם הם חיותם, על־ידי זה שמשקים את כל שטח המקום שבו גדלה השושנה – יש צורך בטענה וכוח כו'.

וכשמלאו לרבקה שלוש שנים ויום אחד, שאז נעשית ראויה לביאה, להינשא ליצחק – היה זה הכוח והטענה לקשר את רבקה עם קדושה ולהוציאה מבין החוחים. ומיד שלח אברהם –

12) פרשתנו כד, ד.

13) שם, נה.

14) מכאן ועד סוף הסעיף – מהנחה בלתי מוגה.

9) ראה שו"ע ח"מ סמ"ג ס"ג ובש"ך שם.

10) שהש"ר פ"ב, ב (א).

11) ראה זח"ב כ, ב.

פרשת חיי-שרה

מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים (כג,א)

מבואר בתורת החסידות, שיש כאן רמז לכל כוחות הנפש: "מאה שנה" – רצון ותענוג (כוחות מקיפים); "עשרים שנה" – מוחין (חכמה ובינה, עיקר המוחין); "שבע שנים" – שבע המידות. הרי שמספר זה מורה על שלמות העבודה בכל כוחות הנפש. ואף ששלמות זו היתה קיימת גם באברהם, כמוכן, היא באה לידי ביטוי בשרה ואף במספר ימי חייה. בטעם הדבר יש לומר, דהנה אברהם מצד עצמו היה מעל העולם, "שכל הנעלם מכל רעיון". ואילו שרה – בחינת נוקבא, מלכות, שורש הזמן והמקום, שהם גדרי העולם – המשיכה ופעלה את ענייניו בתוך גדרי העולם. ומכיוון שעיקר העבודה היא בעולם דווקא, לעשות ממנו דירה להקב"ה, לכן נרמזת שלמות העבודה בחיי שרה דווקא, רמז שגם העבודה בעולם צריכה להיות בכל כוחות הנפש.

(ספר השיחות תשמ"ח כרך א, עמ' 85)

ואברהם זקן בא בימים (כד,א)

יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים, בימים ואינו בזקנה, אבל כאן – זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה (מדרש רבה)

"זקן" – "אין זקן אלא זה שקנה חכמה" (קידושין לב), היינו אדם שלומד תורה. "בא בימים" – הגיע עם כל ימיו, אדם שבכל יום ויום פועל ועוסק בקיום המצוות. על-ידי לימוד התורה רוכש האדם שלמות לנפשו; הוא קונה את חכמת התורה ומתעלה על-ידה. ואילו על-ידי קיום המצוות, המלוכשות בדברים גשמיים, הוא מאיר ומזכך את גשמיות העולם. ולפי זה: "זקנה" מסמלת את השלימות העצמית; ואילו "בא בימים" – את תיקון הזולת (העולם). זהו שאומר המדרש: "יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים" – הוא עוסק אך ורק בקניית שלמות בנפשו, ואינו משתדל להאיר את סביבתו; "בימים ואינו בזקנה" – הוא עוסק בהארת העולם בלבד, ואילו על עצמו הוא שוכח. "אבל כאן, זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה" – אברהם עסק בשני הקווים, ובכל אחד מהם בשלמות.

(לקוטי שיחות כרך ג, עמ' 773)

ואבוא היום אל העין (כד,מב)

יפה שיחתן של עבדי אבות (רש"י)

העניין דשיחת עבדי אבות – רומז להתבטלות מוחלטת של האדם לגבי הקב"ה: שיחה משמעה שהאדם מכיר באי-היכולת שלו לסמוך על כוחותיו, ועל-כן הוא מוכרח להתפלל אל הקב"ה – "אין שיחה אלא תפילה". עבדי אבות היינו, האדם הוא כמו עבד, שאין לו כל מציאות משלו והוא תלוי לגמרי באדונו. התבטלות זו עושה את האדם כלי להשפעה באופן ד"הוא ישלח מלאכו לפניך", היינו שההבטחה מובטחת מראש; המלאך הולך לפניו ומבטיח מלכתחילה את ההצלחה.

(לקוטי שיחות כרך כה, עמ' 103)

התורה, כרצונו של רבינו הזקן – שבודאי יתקיים ("ער וועט דאָס אויספירן") – שתורת החסידות תהיה נחלת כלל ישראל¹⁵. ובפרט עכשיו, כשנמצאים בזמן הסמוך לביאת המשיח, ודאי ילמדו כל בני-ישראל תורת החסידות, כיון שזוהי ההכנה והכלי לביאת המשיח, כמענה של משיח לבעל שם טוב על שאלתו אימתי קא אתי מר – לכשיפוצו מעינותיך חוצה¹⁶.

וביאור שייכות הפצת מעיינות החסידות לביאת המשיח:

ענינו של משיח – שיגלה פנימיות התורה¹⁷. וכמו שכתב הרמב"ם¹⁸ "לא נתאו החכמים והנביאים ימות המשיח... אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה", וממשיך – כדי שלא יהיה מקום לטעות לאיזה חלק בתורה מכוונים הדברים – "וישיגו דעת בוראם... שנאמר¹⁹ כי מלאה הארץ דעה את ה'", שזהו לימוד פנימיות התורה, ידיעת השתלשלות והספירות כו'.

ועל-פי זה יש לבאר זה שהרמב"ם מביא גם סיום הפסוק, "כמים לים מכסים" – כיון שלימוד פנימיות התורה פועל רגש הדביקות עם אלקות, שאינו דבר נפרד ומציאות לעצמו, אלא כל מציאותו היא אלקות, בדוגמת דגים שמכוסים במי הים עד שכל מציאותם היא מציאות הים²⁰. – ולהעיר גם מדברי רבי עקיבא שבני-ישראל ותורה הם כדגים שבים²¹, אלא, שרבי עקיבא אומר איך שמתחייב הדבר על-פי שכל, "ומה במקום חיותנו

15) ראה סה"ש תש"ד ע' 93. אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' דש. לקו"ש ח"ט ע' 344. ועוד.

16) כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

17) ראה פרש"י שה"ש א, ב. לקו"ת צו יז, א ואילך.

18) בסיום וחותרם ספרו "משנה תורה".

19) ישע"י יא, ט.

20) ראה תורת מנחם – הדרנים על הרמב"ם וש"ס ע' פח. ועוד.

21) ברכות סא, ב. וראה גם ע"ז ג, סע"ב.

וכו", ואילו לימוד פנימיות התורה פועל שנעשים באמת כמו דגים שבים. וגם אם לא אווזים בזה ("מ'האלט ניט דערביי"), הרי, מצד פנימיות התורה כן הוא, וסוף סוף מגיעים לזה.

וכיון שענינו של משיח הוא גילוי פנימיות התורה, מובן, שההכנה והכלי לזה נעשה על-ידי לימוד פנימיות התורה.

ובכל אופן, כיון שלעת-עתה ישנם עדיין כאלה שאינם לומדים פנימיות התורה, ובכל זאת לומדים חומש, הרי זה ראייה שבכל ענין שבתורה יש גם הוראה גלויה.

ה. וההוראה מסיפור התורה הנ"ל אודות קפיצת הדרך – היא בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים": קפיצת הדרך שנעשתה כדי שרביקה לא תישאר בבית בתואל רגע מיותר, מהוה "סימן לבנים" – שאין ליהודים ליפול ברוחם ("אַרְאָפְּאֵלָן ביי זיך") בגלל חשכת הגלות, כיון שבודאי ימהר הקב"ה את הגאולה שלא נצטרך להישאר בגלות רגע מיותר.

כשם שבגלות מצרים, שרש לכל הגלויות, נאמר²² "בעצם היום הזה יצאו גו", ואיתא במכילתא²³ "כיון שהגיע הקץ לא עיכבן המקום כהרף עין", כך גם – כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" – ביציאה מגלות זה; צריכים רק להשלים את ה"פכים קטנים"²⁴, ומיד לאחרי זה תהיה הגאולה השלימה על-ידי משיח צדקנו.

(קטעים משיחת שבת פרשת חיי שרה, מבה"ח כסלו ה'תשי"ג. תורת מנחם כרך ז, עמ' 177-181)

22) בא יב, מא.

23) הובא בפרש"י עה"פ.

24) ראה תורת מנחם – התוועדותיות ח"ב ע' 181 ואילך.

שליחות המאחדת עולם ואלוקות

השער לכל עבודת השליחות

בעמדנו בהתחלתו ובפתיחתו של כינוס השלוחים העולמי – השלוחים שיחיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, בכל מרחבי תבל, בארבע כנפות הארץ – צריך להזכיר, בראש ובראשונה את היסוד ולבטא את התפקיד של השלוחים בדורנו זה בכלל, ובפרט החידוש שנתווסף במיוחד בזמן האחרון בעבודת השליחות – לקבל את פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה.

כמדובר כמה פעמים, נוסף על הנקודה המשותפת בכללות עבודת השליחות של בני ישראל בכלל, כשלוחיו של הקב"ה שהיא "אני נבראתי לשמש את קוני", ובפרט השלוחים של נשיא דורנו – אשר נקודת השליחות הזאת משותפת ושווה בכל הזמנים – מתוסף מזמן לזמן חידוש בשליחות, שליחות מיוחדת, שהיא חודרת את כל ענייני השליחות והיא נעשית ה"שער" שעליה "עולים" כל ענייני השליחות,

על אחת כמה וכמה בנידון דידן, שזהו חידוש כללי ועיקרי, שאינו רק פרט (או כלל) בשליחות, אלא הוא עיקר ועניין כללי ביותר, ועד שהוא העניין הכי כללי בתורה – הכנה לביאת המשיח – שמקיף את כל הנקודות והפרטים של עבודת השליחות.

וכפי שכבר דובר פעמים רבות (ובפרט בחודשים והשבועות האחרונים), שעל-פי הודעת חז"ל שכבר "כלו כל הקיצין", וההודעה של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר עשו תשובה גם כן, עד שכבר סיימו את כל ענייני העבודה (אפילו "לצחצח את הכפתורים") ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו – הרי העבודה והשליחות עכשיו היא: להיות מוכנים בפועל לקבלת פני משיח צדקנו בפועל ממש!

מזה מובן, שהמטרה של כינוס השלוחים העולמי הנוכחי מתבטאת בנקודה זו – להתדבר ביחד ולקבל החלטות טובות על מנת לקיימן בפועל, כיצד לבצע את השליחות המיוחדת של הזמן שלנו: קבלת פני משיח צדקנו.

שליחותו של משיח

...משיח הוא השליח, שעליה נפעלת שלימות עניין השליחות – יחוד מ"ה וב"ן [שהחל בשליחות אליעזר בנישואי יצחק ורבקה] – השליחות של הקדוש ברוך הוא להביא את הגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהיה שלימות הייחוד של הנשמה והגוף, ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד, וגם בעולם – שלימות הגילוי של אלקות בעולם הזה הגשמי, באופן שהעולם כולו נעשה דירה לו יתברך בתחתונים.

על-פי זה מובן מדוע יש במשיח עצמו (גם) הגדר של שליח, שמתבטא בחיבור ויחוד בין שני עניינים (יחוד מ"ה וב"ן): מציאות לעצמו, כביכול, של נשמה בגוף, בשר ודם [כפסק דין הרמב"ם, שמשח הוא "מלך מבית דוד, הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו כו", ו"לחום מלחמת ה'", דבר המוכיח שהוא נמצא בעולם שבו קיימים מנגדים, שמשום כך הוא צריך לנהל מלחמה וינצח]; ויחד עם זאת – שלווחו של אדם (העליון) כמותו ממש.

שכן כדי לפעול את יחוד הנשמה והגוף (עליה "יכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה"), ויחוד הרוחניות והגשמיות בעולם, צריכים להיות בו עצמו שני העניינים והתאחדותם יחדיו.

(משיחת שבת פרשת חיי שרה תשנ"ב, התוועדות תשנ"ב כ"א, עמ' 286: 5294)

מחזקים את העולם

יציבות בהנהגת בני ישראל פועלת על העולם

מהפכות בעולם הם מהסימנים שהובאו במדרשי חז"ל על התקופה דעקבתא דמשיחא, וכשרואים מהפכות גדולות בימינו אלה, הרי זה סימן נוסף שנמצאים אנו ברגעים האחרונים דעקבתא דמשיחא, ותיכף ומיד ממש בא משיח צדקנו.

ועוד עניין עיקרי – הנוגע גם ובעיקר מכאן ולהבא: כל המאורעות שבעולם משתלשלים מהנהגת בני ישראל – שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל", היינו, שכל המאורעות שב"גבולות עמים", שבעים אומות העולם, קשורים ביציבות ותוקף עם "בני ישראל". ולכן, כאשר בני ישראל מוסיפים בעבודתם בלימוד התורה וקיום מצוותיה [הן העבודה דקיום התורה והמצוות, והן העבודה דבירור העולם, כולל ההשפעה על אומות העולם לקיים שבע מצוות בני נח], הרי זה פועל בדרך ממילא (ללא צורך בהתעסקות מיוחדת, אפילו לא במחשבה בלבד) קיום ועמידת העולם כולו, בכל שבעים אומות העולם, "יצב גבולות עמים".

יש לומר, שהשינויים שנעשו בעולם בתקופה האחרונה, המדגישים שזוהי התקופה דעקבתא דמשיחא – הם כתוצאה מעבודתם של ישראל בתקופה האחרונה, ובלשון הכתוב [...] – "תולדות יצחק, יעקב ועשו האמורים בפרשה", ובפרט בקשר ובשייכות עם שנת הארבעים, "ויהי יצחק בן ארבעים שנה", כנ"ל בארוכה. ועניין זה מודגש בכינוס השלוחים העולמי... – כאמור לעיל שהשלוחים שהתכנסו מכל המדינות שברחבי העולם הם באי-כוח דכל המדינות שבעולם, ולכן, הרי זה פועל בדרך ממילא על ההנהגה דכל המדינות שבעולם.

(מהתוועדות שבת קודש פרשת תולדות, ד' בכסלו ה'תש"נ – מוגה. התוועדות תש"נ, כ"א, עמוד 422)

רק בכוח ובשליחות נשיא הדור יכולים וצריכים להתיישב במקום רחוק ביהדות

בימינו אלו נמצאים יהודים גם בחלקי העולם שבדורות שלפני זה לא דרכה בהם רגלו של יהודי – כמו אמריקה... ועל דרך זה בנוגע לאוסטרליה, שבדורות הקודמים היתה ארץ גזירה, שאליה הגלו חוטאים ופושעים... וברכות הימים נעשתה מקום יישוב על דרך הרגיל...

והנה, לאחר שיהודים התיישבו גם במקומות הרחוקים, בכל קצווי תבל – הוצרך גם לעסוק בהפצת התורה והיהדות כו' גם במקומות אלו. ובעניין זה השתדל ביותר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (וגם אביו, כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע) – לשלוח שלוחים גם למקומות הרחוקים שבהם התיישבו בני ישראל; שלוחים שיעסקו בהפצת התורה והיהדות, כולל ובמיוחד על-ידי הקמת מוסדות חינוך, חדרים ושיבות, בתי-ספר לנערות וכו' וכו', כדי שהיהודים הנמצאים במקומות אלו יוכלו לחיות חיי יהדות על-פי התורה.

ובאופן כזה קמו כמה וכמה מרכזים של יהדות בכל קצווי תבל, גם במדינות הרחוקות... ומזה מובן שככל שהולך וניתוסף בהתפשטותם של בני ישראל ברחבי העולם, הולך וניתוסף בהצורך לעסוק בהפצת התורה והיהדות במקומות רחוקים – בכוחו ובשליחותו של נשיא דורנו, שכן, לולי זאת אין להתיישב במקום שרחוק מחיי יהדות, כפסק-דין הרמב"ם ש"צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם", שזמה מובן שצריך לדור במקום של יהודים שומרי תורה ומצוות כו', ורק בכוחו ובשליחותו של נשיא הדור יכולים וצריכים להתיישב במקום שרחוק מחיי יהדות, כדי להפיץ שם תורה ויהדות, עד שיעשו ממנו מקום של יהדות, כולל ובמיוחד – הקמת סניפים של תומכיי-מיימים...

(התוועדות תשמ"ט כ"א עמ' 304 ואילך)

מראי־מקומות בעקבות רבותינו

**מתאים יותר לחפש מקור מאשר לומר כי זה על פי הוראה משמים... •
אדמו"ר הזקן נשאל על מקורות בנגלה לחידושו, והצמח צדק הקפיד
על מראי־מקומות בכתביו בכתב־ידו! • "בכוחו של רבינו הזקן", ניתן
למצוא מקורות בנגלה למבואר בחסידות • חסידות עצמה מקור, אך
אין הדבר פוטר מחיפוש מקורות • רשימה שנייה**

ומה שכותב אשר יש אומרים שאין נוגע כל כך למצוא מקור או מקום מאמר חכמינו־זכרונם לברכה או דין שהובא בדא"ח כי זהו בעצמו המקור – אני לא כן הוא עמדי ולא עוד אלא... ולכאורה הוא גם חסידישער, לומר אשר ישנו מקור ואני לא מצאתיו מלומר שאני יודע שאין מקור והרבי חידש זה על־פי הוראה וכו'.

ראיות מחלק הנגלה

על תורתו של הצמח־צדק מתבטא הרבי בליל ה' דחג־הסוכות תשמ"ז (התוועדויות תשמ"ז כרך א' עמ' 270):

תורתו של הצמח־צדק "בלולה במקרא בלולה במשנה בלולה בתלמוד" (כלשון חז"ל – סנהדרין כד, א). שכן דרכו להביא כמה וכמה פסוקים מתורה שכתב ומאמרי חז"ל מתורה שבעל־פה, תוך כדי ציון מקורם בגמרא ובמדרשים, במסכת פלונית וכו' (ציוני מראי־מקומות שנכתבו בכתב־יד קדשו, דלא כציוני המראי־מקומות שניתוספו בדורות האחרונים), כפי שרואים גם בהגותו, והוספותיו ללקוטי־תורה שנדפסו בחייו, ועל־אחת־כמה־וכמה

חסידי יותר לציין מקור...

בהזדמנות העיד הרבי על עצמו (אגרות־קודש כרך ז' עמ' מט):

מנהגי... שכשמוציא הנני ענין בנגלה – לחטוף... ולחפש ביאור העניין בתורת החסידות, וכן לאידך גיסא...

כשהחל הרבי לציין מראי מקומות והערות למאמרי רבותינו עוד בתקופת חתנו, היה הדבר משום "חידוש" בעיני חלק מהחסידיים, שלא הורגלו בכתבת ציונים על מאמרי רבותינו נשיאנו. לחלקם הדבר אף הפריע מאוד, אולם הרבי לא יכול היה להמתין עד אשר יתקבל הדבר בשכלם, והמשיך בדרכו [ראה לדוגמא בספר על רש"ז גוראריה 'בכל ביתי נאמן הוא' (כפ"ח תשע"א) עמ' 203].

באחת הפעמים כותב הרבי (אגרות־קודש כרך כא עמ' קיז):

כשרואים במקור הרי כמה וכמה פעמים נתוסף הבנה גם בהענין בדא"ח... ובמוחש נראה בהגות הצמח־צדק בדא"ח עד כמה נתיגע בזה. ולפניכן מקדים:

עמ' 133) התבטא הרבי:

וכמדובר כמה פעמים בזה, וחלק מהדברים הודפס גם־כן עם המראי־מקומות, ששם יש גם הוספות בעניינים אלו, וכל־אחד־ואחד יכול לחדש בזה...

בהזדמנות נוספת (המלך במסיבו כרך א' עמ' רלג; תורת מנחם כרך נד עמ' 5) נדרש הרבי לנושא הבכיה בעשרת ימי תשובה – והגיב:

דובר כבר בארוכה בעניין זה אשתקד וישנם הנחות ומראה־מקומות!...

בשולי שיחת מוצאי ש"פ לך לך תשל"ח (לקוטי שיחות כרך כ' עמ' 309 הערה 69) ציין הרבי:

...ש(כמדובר כמה־פעמים) המדובר בשיחות אליבא [הוא לפי] דיעה אחת – אף־על־פי שאין הפסק־דין כן – על־דרך הביאור ב'לקוטי־תורה' (נצבים מה, סוף עמוד א) בענין שופר יעל פשוט, ועוד...

באחד המענות שציין הרבי על גיליון מכתב עורכי השיחות – חברי "ועד להפצת שיחות" הוא כותב ('נלכה באורחותיו', נ.י. תשנ"ו, עמ' 238):

חזרתי וכמה פעמים על המובן ופשוט מוצ"ע [=מצד עצמון]: ההערות – הן הערות ולא פס"ד [=פסק־דינים] או בירור הענין ומכל הצדדים ומכל הספקות שיכולים להסתעף מזה. – (ובריבוי מקומות גם פנים הלקו"ש [=ה'לקוטי שיחות'] כוונתו להתחיל ולבאר צדדי הענין ולא דוקא לפס"ד [=לפסק דין] ולמסקנא סופית ומוחלטת).

...עפכנה"ל [=על פי כל הנזכר לעיל] – יצינו לכהנ"ל (גם להאחרונים). ועוד.

וידגישו שזה רק בתור־הערה וכו'. וה"ז [=והריזו] דרכו דהמנ"ח [=של ה'מנחת חינוך'] בפירושו ברוב המצוות.

חסידיים וכו'. וכל זה בא להדגיש שני פרטים חשובים – ובשני הקצוות:

(א) מחד, בעצם, חסידות רבותינו נשיאינו הם עצמם מקור (גם אם לא ידוע לנו, ואף כשכן ידוע לנו מקור).

(ב) מאידך, מוטלת עלינו חובת היגיעה והחיפוש אחרי המקורות (באם ישנם) בבחינת "יגעת ומצאתי" ובמיוחד למנהגים והוראות שנזכרו בדא"ח.

אמנם, גם כאשר נמצא מקור, אם בשל"ה או במקום אחר שבחסידות ובמיוחד בשיחות כ"ק אדמו"ר הפליאו בערכו וכו' – הדגיש כ"ק אדמו"ר כי בעצם חסידות עצמה היא מקור.

ועוד יש לבאר בזה: כי כאשר מדובר בעניינים עיקריים, שהם עצם מעצמה של תורת החסידות, אין צורך למקור! ולדוגמה: גם ספר התניא שהוא "לקוטי אמרים" ו"מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים כו'" הרי דרך לימודו אינה לעיין במקורות (לחפש מה מופיע לפני כן ברמב"ם או בשל"ה וכו'), שזהו ענין בפני עצמו) אלא ללמדו כפי שהוא, כפי שהיא שיטה אלוקית מבוארת ומבוססת בפני עצמה – אף שכמובן לפרטים רבים מתוכה יש מקורות וכו', וק"ל.

ותן לחכם ויחכם

בשיחות חג־הסוכות תשנ"ב (התוועדויות תשנ"ב כרך א' עמ' 110-111) מזכיר הרבי בעניין האושפיזין:

שכבר דובר בארוכה אודות ענינים אלו בשנים שלפני זה, וכבר נדפסו הדברים ובתוספת ציוני מראי־מקומות, כך שיכולים לעיין בפנים ואותיות מחכימות... ולכן אין צורך באריכות הדברים, אלא מספיק גם הדיבור בקיצור וברמז ויתן לחכם ויחכם עוד!

לפי הנחה אחרת (שיחות־קודש תשנ"ב כרך א')

בדרושי החסידות שלו.

וראה עוד בספר 'המלך במסיבו' כרך א' עמ' רנט ובכמה מקומות.

אבל בהזדמנויות אחרות הדגיש הרבי שזו בעצם הייתה כבר דרכו של אדמו"ר הזקן. כך לדוגמה נאמר בהתוועדות י"ט כסלו תשל"ה (שיחות'קודש תשל"ה כרך א' עמ' 177):

רבינו הזקן היה מתבקש להביא ראיה על כמה וכמה ענינים ומושגים בתורת החסידות – מחלק הנגלה שבתורה... (וראה שם בנושא השגחה פרטית).

ועוד הביא הרבי (בהתוועדות יו"ד שבט תשל"ה – שם עמ' 388) דוגמה מנושא אודותיו נשאל אדמו"ר הזקן:

השאלה הייתה היכן המקור למה שכתב בתניא (ספ"ל ט. פרק מ' ועוד) שלימוד התורה צריך להיות באהבה ויראה דווקא ואם לאו אינו עולה למעלה. תשובתו מתייגני זוהר (תיקון יו"ד – כה, ב) לא סיפקה את השואלים, והוא נתבקש להביא ראיה מחלק הנגלה שבתורה ואז הצביע על הגמרא במסכת פסחים נא.

דברים ברורים יותר אמר הרבי ביום שמחת תורה תשמ"ג (התוועדות תשמ"ג כרך א' עמ' 305 – 306):

וכידוע כמה סיפורים אודות אדמו"ר הזקן שהשיב לשואלים והראה להם את המקור לדבריו (בנוגע לכמה וכמה ענינים) בנגלה דתורה. ובכחו של אדמו"ר הזקן – יכולים גם אנו לחפש ולמצוא את המקור בנגלה דתורה בנוגע לכל הענינים שבתורת החסידות. ומהמפורש נלמד על הסתום, היינו, גם כאשר לא רואים באופן גלוי (ובהשקפה ראשונה) את מקור הדברים בנגלה דתורה... וכאשר יתייגע בתורה אזי יקויים בו "געת ומצאת".

מטרת הציונים

ביום שמחת תורה תשי"ט מבהיר הרבי (תורת מנחם כרך כד עמ' 143):

בכל פעם שמזכירים ומציינים למאמר מסויים, הכוונה היא אכן שיעיינו בו. וכאן מתייחס הרבי בצורה גלויה לשיטתו בהדרת המאמרים:

בהנוגע לציון למאמרים, הנה מאז שהתחלתי להגיה את המאמרים, הנני מציין מראה מקומות, מתוך כוונה שילמדו את המאמרים ביתר עיון, שכן לימוד ענין שלם על אתר, אינו דומה ללימוד הענין לאחרי שמעיינים גם במקומות אחרים שבו נתבאר הענין, וזוהי כוונת הציון למקומות אחרים – לעורר שיעיינו בהם, שעלידי זה יהיה לימוד הענין ביתר עיון.

ובהמשך:

בין הציונים ישנם מראה מקומות שב"מושכל ראשון" – בהסתכלות שטחית – לא בולטת שייכותם לענינים המבוארים בהמאמר, עד שילמדום בעיון היטב ותובן שייכותם למדובר, וק"ל. ואכן, תקופה לא ארוכה לאחר מכן, בחורף תש"כ (אגרות'קודש כרך יט עמ' קמו) (וראה גם כרך כא עמ' תנו), תבע הרבי מתלמידי ישיבת 'תומכי תמימים' לפרסם פלפולים תורניים לא רק בתורת הנגלה אלא גם בתורת החסידות, ונימק זאת בעובדה הבאה:

אחרי לימוד של מספר שנים ("שנה ושנתיים ויותר") מצויה בידי תלמיד אפשרות – להורות, אשר נדבר בענין פלוני במקום פלוני ונמצא גם כן במקום שני [שבדאי שעלידי המדובר במקום שני, ניתוסף בהסברה והבנה].

ובהתוועדות תשד"מ כרך ג' עמ' 2081 – הדברים נאמרו כנתינת תודה למהדירי 'ספר מאמרי אדמו"ר הזקן על מאמרי רז"ל':

וכלל זה ברור הוא – שכאשר ענין מסויים מתבאר במספר מקומות, יכולים וצריכים ללמוד ענין נוסף מכל מקום ומקום שבו נתבאר הענין, על פי הכלל (חגיגה גא. ירושלמי שם פ"א ה"ה) "אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש"... ותבוא עליהם ברכה על שלא הסתפקו במראה מקום אחד, אלא ציינו כמה מראי מקומות, שכן כל מראה מקום מסייע ומוסיף בהבנת העניין.

[דוגמאות מהערותיו של הרבי למאמרי רבותינו נשיאינו חב"ד – בהם דיוקים מפליאים – נאספו במאמרו של הרב יוסף ברוך הכהן פרידמן ב'כפר חב"ד' גליון 67 (ערב ראש השנה תשמ"ג) עמ' 22-23, 17, ומשם בספר 'ימי מלך' כרך ב' עמ' 805-815].

לא לפחד מ'חידושים'...

בהתוועדות ש"פ האזינו תשכ"ז (תורת מנחם כרך מח עמ' 37) מתבטא הרבי התבטאות בלתי שגרתית כל-כך:

ידוע מה שנאמר בשל"ה (כמובא כמה פעמים בתורת החסידות, אף שתורת החסידות עצמה היא גם מקור).

ובדומה לזה בהתוועדות שבת'קודש פרשת תצוה תשמ"ה (התוועדות תשמ"ה כרך ב' עמ' 1341):

אדמו"ר הזקן אינו זקוק ל"מראי מקומות" – אין זה עניינינו אם היו לו הוכחות לכך ממה שנאמר בקבלה או ששמע ממושה רבינו שקיבל מסיני או ששמע מעצמות ומהות!...

הבנת הדברים מתאפשרת לאור דברי הרבי בהתוועדות יום שמחת תורה תשמ"ג (התוועדות תשמ"ג כרך א' עמ' 306):

וזאת למודעי: מובן ופשוט שאין מה לפחד לומר שהבעל שם טוב ושאר נשיאי החסידות חידשו ענינים נוספים, ופשיטא שאין מה לפחד להתנהג על-פי הוראתם אך ורק מפני שהם אמרו כך (ללא מקור בנגלה דתורה) – כפסק דין הרמב"ם... שאפילו "מנהגות"... של גדולי ישראל... הן בגדר מצות עשה ומצות לא תעשה... אלא בהוספה לזה מוצאים את המקור לדבריהם גם בנגלה דתורה, לפי שכן הוא רצונו של הקב"ה...

כמו כן אומר הרבי בשיחת שמחת תורה תשי"ב (תורת מנחם כרך ד' עמ' 53):

אף שראוי לקבל את דברי אדמו"ר הזקן גם ללא מקור בנגלה דתורה, הרי האמת היא שענין זה... לא רק מרומז אלא גם מפורש בנגלה דתורה... דברים אלו מזכירים את דברי הרמב"ן (בפירושו על התורה שופטים יז, יא): "כי רוח השם על משרתי קדשו ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו מן הטעות ומן המכשול". וכבר הבאנו את שכתב הרבי לר' אהרן חירטיק, כשמצא מקור לגרסת רבינו הזקן בכת"י ראשונים:

תשואת חן, לא יאונה לצדיק כל און. וכך כותב המאירי בחיבורו מגן אבות סוף הקדמה:

"ראוי לכל הבא לערער, כי לא נעלם מן האבות הקדומים והחכמים הראשונים, אשר צפרנם

טובה מכרסנו, טעם במנהגם, וטוב לו שיתלה הענין בחסרון ידיעתו משיתלהו בחסרון האבות הקדומים, אשר יד תבונתם רחבה ונסבה למעלה, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים".

ובשו"ת מהר"ם פדואה סימן עח: לא זו הדרך להשען על בינתנו ולבטל מנהג קדום אך צריך לבקש בכל עוז למצוא סמך ליישב אותו, וככה עשו כל קדמונינו כאשר מצאו מנהג של תמהון כו'.

חסידות עצמה – מקור

במקום אחר (הערות וביאורים אוהלי תורה נ.י. גליון תתקמט ש"פ וישלח י"ד כסלו תשס"ח עמודים 24-25), כתבתי לבאר בדרך אפשר את גישת הרבי:

בהקדם הידוע מה שאמר ר' הלל מפאריטש (ראה התוועדות תשמ"ז כרך ד' עמ' 28) שאמירת מאמר על ידי הרבי היא בבחינת מתן תורה, כנתינתה מסיני, על ידי עצמותו ומהותו יתברך. ועל דרך זה סיפור החסידים אודות השקלא'וטריא שהתנהלה בין ר' הלל לצמח'צדק בפירוש המאמר של הצמח'צדק. וכששאלוהו הייתכן שתהיה לו שקלא'וטריא עם הרבי – בעל המאמר – בפירוש המאמר שלו?! השיב: שאצל הרבי עצמו יש חילוק בין אמירת המאמר שאז הוא כנתינתו מסיני, מה שאין כן כאשר לומד את המאמר לאחר אמירתו, שאז יש מקום לשאת ולתת כו'. ואדרבה – מהדרכים שהתורה נקנית בהם הוא "פלפול התלמידים" וכו'.

כך גם אפשר לומר בנדון שלנו – שניתן ויש מקום לחפש מקורות אחרי קבלת הדברים! דוגמה נוספת:

כ"ק אדמו"ר מגדיר (תורת מנחם כרך לג עמ' 389 הערה 75) את אופן כתיבתו של הספר 'לקט יושר' – הנהגותיו של בעל תרומת הדשן:

כמו חסיד שכותב הנהגותיו של רבו, שלכן אינו כותב טעמים על הנהגות (שזוהו ענין בפני עצמו, ואינו שייך לספר זה). והנה, הרבי ערך את מנהגי חב"ד אחרי שרשמו ברשימותיו, ציין להם מקורות, מראי מקומות ומקבילות וכו'. וכן חיפש יסודות בהלכה למנהגי